

ט' אלול	כניסת	שבת
ה'תשפ"ג	שבת	18: 32
ירושלים	19: 50	18: 54
ת"א	19: 52	18: 44
חיפה	19: 52	18: 53
באר שבע	19: 50	

אילן של יצהק

פרשת "כי-תצא"

פרשת "כי-תצא" כולה מצוות! על פי מניין המצוות של הרמב"ם יש למנות בה שבעים ושתיים מצוות - יותר מבכל פרשה אחרת בתורה והיא מהווה חלק מנאום המצוות המרכזי של משה רבנו. בניגוד לפרשות הקודמות העוסקות בכינון מוסדות לאומיים ובמינוי מנהיגים, פרשת "כי-תצא" עוסקת במצוות המוטלות על הפרט בכמה ממנהיגי חייו: דיני אישות ומשפחה, היחסים החברתיים והכלכליים בין אדם לחברו, והרכוש האישי.

"לא-תראה את-שור אחיך או את-שיו, נדחים, והתעלמת, מהם: השב תשיבם, לאחריך. ואם-לא קרוב אחיך אליך, ולא ידעתו--ואספתו, אל-תוף ביתך, והיה עמך עד דרש אחיך אתו, והשבתו לו. וכן תעשה לחמרו, וכן תעשה לשמלתו, וכן תעשה לכל-אבדת אחיך אשר-תאבד ממנו, ומצאתה: לא תוכל, להתעלם." (כ"ב, א-ג)

ירושלים כורעת תחת עול ייסוריה, מחלות משתוללות, חללי רעב גוועים יום יום, עוללים שאלו לחם ופורש אין להם, מגיפת החולירע קוטלת גדולים וקטנים רח"ל, ואין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים. "כך תיאר אחד מבני ירושלים את מצב העיר במכתב לבן משפחתו בפולין בשנת תרע"ו.

והנה באחד מימים קשים אלה, כאשר כל אחד היה דואג ומיצר איך להשקיע רעבון ביתו ולהמציא איזו כוס מים עכורים למפרפרים בין המוות והחיים, נראה מתרוצץ לבן ברחובות העיר, החסיד רבי יונה לפקוביץ – ובידו חבליה של פתקאות וקופסה עם קמח מבושל לדבק – והוא מדביק על לוחות המודעות אשר בפרוזדורי בתי הכנסיות והישיבות פתקאות קטנות.

הפתקאות לא עוררו תשומת לב, לוחות המודעות היו גדושים מודעות רבות, מהן הקוראות לצניעות, לזהירות לשון הרע, חלק הקוראות לתשובה וכו', כך שהפתקאות הקטנות כלל לא בלטו ובטלו בשישים, אך דבקותו ונאמנותו של רבי יונה בהדבקת המודעות, דוקא המה עוררו תשומת לב. ברור קצר אצל רבי יונה מעלה, כי רבו הגאון רבי זרח ברוורמן הוא אשר מסר לו את הפתקיד. האנשים התקהלו לשם קריאת המפתק המעניין, שאחד מגדולי התורה והחסד ציוה להדביקו, וזה מה שכתוב בפתקה:

"השבת אבידה: אבדה לי כיפה (יארמולקה), סימניה: בלויה וחור בשיפולה. כל המוצאה מתבקש בטובו להחזירה לי בהקדם, ויקיים בזה מצות השבת אבידה. זרח ברוורמן."

ליד לוח המודעות בשער בית החולים "משגב לדך" עומד לו ר' דן הויכהייזר – אח רחמן, הוא קורא את תוכנו של הפתק הזעיר ומפטיר בתנועת יד: "כל הכיפה אינה שווה עשירה אחת, ומותרת לא ניתן להשיג אפילו מחצית הכיס מים נקיים, ורבי זרח מתעסק בזוטות.

כתריאל טויד – שוער בית החולים, שהצטרף בינתיים לקריאת הפתקה, טוען אף הוא: "עם כל זה איני מבין את רבי זרח, הידוע לפיקח ולצדיק, שבימים אלה, כאשר בתי העלמין ממלאים חללי רעב, ובתי החולים מלאים עם חולים קשים, אין לו דאגה אחרת אלא אבידתה של כיפה בלויה, הלא גם על הפרוטות שהוציא על הפתקאות והדבק צריך אדם לחוס בימים טרופים אלה!"

"הס לכם מלדבר בגנותו של רבי זרח" השתיקם הגי'ר יוסף בנימין שמעונוביץ, שנזדמן אותה שעה לבית החולים לבקר חולים, "גם אדם מן השוק צריכים לדון אותו לכף זכות, ובפרט גאון וצדיק כרבי זרח, ובוודאי אם הוא כ"כ מחפש אחר הכיפה, יש לו וודאי ענין גדול בכך".

שבועיים עברו, אך האבידה לא נמצאה, הכיפה איננה, ורבי זרח מצטער עליה כאילו אבדה לו מרגלית טובה, ראה האברך רבי אברהם יוחנן בלומנטל, שכנו של רבי זרח, את צערו ועגמת נפשו על האבידה, הלך בתומתו וקנה כיפה חדשה אצל הצדקנית מרת שיינדל בלוי שהיתה טוהה כיפות כמו ידיה, ועל כל שורה ושורה של סריגה היתה גומרת מזומר בתהלים – והגישה לרבי זרח באמרו: "אין כדאי, שיהודי כמוהו יעצר עצמו על ענין כה פטוטי".

"מתמה אני עליך" – נענה לו רבי זרח – "האומנם סבור אתה, שעל כיפה סתם נתונה דאגתי? וכי אין אתה יודע שבביתי ישנן כיפות למכביר? רק כיפה זו שאבדה לי, אותה אבקש?"

רבי דוד בידרמן זיע"א, שייקר תמיד את רבי זרח על מידת האמת שבו, גם הוא נתקלו ענינו בפתקה, שהיתה דבוקה על לוח המודעות של בית מדרשו, הוא קרא וענה: "מובטחני, שאם רבי זרח מחפש בימים אלה כיפה שאבדה, בוודאי יש ענין בכך, ובוודאי גם תוחזר לו בקרוב".

עברו שבועיים נוספים, וביום אחד לעת ערב מופיע הערבי הנודע בשם "סאלים הסייד" לביתו של רבי זרח, ומגיח לו את הכיפה האבודה, כשהוא מספר בהתנצלות ואגב בקשת סליחה, כי יצרו הסיתו, וכאשר שכרוהו לפני חג הפסח לסייד את הבית, הוא ראה בארון נרתיק נחושת צנוע, וסבור היה כי בוודאי טמון בתוכו מטמון, ולכן גנב את הנרתיק, אך בבואו לביתו נתאכזב, כי לא מצא בתוך הנרתיק כי גם כיפה בלויה בלבד, ומתוך כעס על עצמו השליך את הנרתיק ואת הכיפה למרתף שבחצר ביתו, עד ששכח את כל הענין. הערבי נשתתק קמעה, ולאחר מכן המשיך לספר:

"היום נקראתי לסייד בביתו של החכם רבי דוד (בידרמן), והנה כאשר עמדתי על הסולם וסיידתי את תקרת החדר, פתאום תפס החכם בסולם, התחיל מטלטלו עד שכמעט נפלתי מעליו לארץ, התחלת לצעוק, ולא הבנתי מה קורה כאן, ואז הרים אלי החכם את עיניו ואמר: 'סאלים! האם לפי מנהגי הדת של המוסלמים מותר לגנוב?'. 'הדברים פילחו את לבי כחץ שנון' – מספר הערבי – 'ראיתי, שהחכם מדבר אלי דברי נבואה ממש, ומיד החלטתי למהר ולהחזיר את הגזילה לבעליה'. הערבי סיים את סיפורו ונסתלק בבושת פנים, ואילו מעיניו של רבי זרח זלגו באותה שעה דמעות של שמחה, והרטיבו את הכיפה הבלויה.

מה היתה באמת סודה וחשיבותה של כיפה זו, שרבים מגדולי ירושלים עסקו בסוגייתה במשך מספר שבועות, ושרבי זרח הסעיר עליה את כל ירושלים הדוויחה?!

שלושים שנה לפני עובדה זו, קרה ופתאום חלה החסיד רבי לייב חפץ – מתלמידיו הגדולים של הגאון מבריסק **רבי יהושע לייב דיסקין זיע"א**. הדבר נודע לרבו, ומיד הסיר הגאון את כיפתו מעל ראשו ושלח לחובשה לראשו של רבי לייב. השליח היה אז הנער רבי משה בלוי, עד שהגיע נער זה אל הבית, כבר החזיר רבי לייב את נשמתו לשמי רום. הנער השליח, שפיקח היה, סירב לחזור לגאון מבריסק ולבשרו על פטירת תלמידו הגדול.

הוא חזר שבור ורוצץ לחדר בו למד ולרבו רבי אברהם אהרן פראג בתלמוד תורה "שומרי החומות", והכיפה בידו.

רבי אברהם שאלו על הכיפה המשונה, והנער סיפר לו בבכי על אשר קרה. "אל תצטער ילדי" נענה רבי אברהם אהרן לתלמידו – "כיפה כזו, שהגאון מבריסק השתמש בה לרפואה, בודאי כוחה עמה לחולל נפלאות, ועוד חזון למועד".

הלווייתו של רבי לייב חפץ התקיימה באותו יום, והגאון מבריסק השתתף בה, לאחר ההלווייה הבין הנער, שעכשיו הוא יכול להחזיר את הכיפה לבעליה, אותה שעה שהנער החזיר את הכיפה, ישב אצל הגאון מבריסק תלמידו רבי זרח ברוורמן.

הגאון מבריסק הרים את הכיפה ואמר: "רבי זרח, הרינו מוסר לך כיפה זו למשמרת". רבי זרח קיבל את הכיפה, ולא העז לשאול דבר וחצי דבר לטיבה של משמרת זו, ומאז היתה כיפה זו שמורה אצלו בנרתיק נחושת, ושנים רבות לא הוציאה מנרתיקה. בפרוץ המלחמה העולמית הראשונה חלה הצדיק הקדוש רבי בן ציון שפירא, בנו של הגה"ק רבי מייכל, מחלתו היתה קשה, וכבר נראו בו סימני גסיסה. בני משפחתו אצו רצו לכל גדולי ירושלים בבקשה לעורר רחמים עליו, ואז הוציא רבי זרח כיפה זו מנרתיקה, ירד אל רבי בן ציון, חבשה לראשו, ותוך שעה קלה הוטב מצבו של החולה. הרופא רבי משה וואלך, שעמד למראשותיו של החולה במשך כמה שעות באותו יום, נדדעזע ואמר: "כיפה בלויה של הגאון מבריסק מועילה יותר מכל הרפואות שבעולם".

אכן משום כך גדולה היה עגמת נפשו של רבי זרח על אבדן הכיפה, ורבה היתה שמחתו כאשר נמצאה.

"פי תבנה בית חדש, ועשית מעקה לגגך; ולא-תשים דמים בביתך, פי-יפל הנפל ממנו." (כ"ב, ח')

אמר **בעל החתם סופר** זי"ע: רמז מן השמים יש כאן לדרך הנכונה והרצויה בעבודת התשובה של האדם: "פי תבנה בית חדש" – אדם העושה תשובה על חטאיו הריהו כבונה בית חדש, נקי מכל רבב. והואיל ומכיר האדם את מגרעותיו וחסרונותיו, עליו לעשות הכל כדי שלא יבוא שוב לידי חטא. על כן, "ועשית מעקה לגגך" – יציב לעצמו סייגים, יגדור גדרים ועושה משמרת למשמרת, וכך יישמר מן החטא.

ה"בן איש חי" זצ"ל **רבי יוסף חיים** מבגדד (נפטר השבוע, י"ג באלול לפני 114 שנה) מוצא בפסוק זה, רמז לדרך הנכונה והרצויה בעבודת התשובה של האדם, ומפרש את הפסוק בדרך המוסר, על אדם החוזר בתשובה ומשתדל להיות איש חדש, וז"ל:

ידוע כי הגוף הוא ביתה של הנשמה, והחזרה בתשובה הרי זה כבניית "בית חדש" לנשמה. ומצווה תורתנו הקדושה: כאשר תשוב בתשובה, ותהפוך את גופך ל"בית חדש", **דע שקודם עליך לקדש את מחשבותיך השוכנות בראשך, ועשית מעקה לגגך** – לראשך, עליך להציב גדרים וסייגים שימנעו ממך ליפול בשנית.

ולחזיון דבריו, הוא מצא בפסוק זה רמז מדהים: "בית" בגימטריא 412. "מעקה גגך" בגימטריא 241. אם תסיר את "מעקה גגך" (241) מן ה"בית" (412), התוצאה היא: 171 – "הנופלי". כלומר: אם תסיר את הסייגים ואת הגדרות מראשך - מהבית החדש שבנית – עלול אתה ליפול בשנית להיות "הנופלי" ממנו.

"לא-תשיך לאחיד, נשך קסף נשך אכל: נשך, כל-דבר אשר ישך". (כ"ג, כ')

והנה סיפור מדהים שהתפרסם בבני ברק ערב ר"ה תשנ"ה (פדה נפשי) ואמרו עליו חכמים שמצווה לפרסמו ברבים, וכך המעשה: קברן אחד לאחר שעסק בקבורתו של נפטר, כשהגיע לביתו ראה שאבד לו הארנק ובו סכום מאוד גדול של כסף, לאחר מחשבה הבין שהכסף נפל לו בעת שקבר את המת. פנה הקברן לרבו ושאלו, האם מותר לפתוח את הקבר להוציא את הכסף, כיון שמדובר היה בסכום גדול, התיר הרב לפתוח את הקבר אחר בקשת מחילה מהנפטר לפני שיתחיל המת להתנוון, וכך עשה. כשפתח הקברן את הקבר נבהל מאוד כשראה שם ג' נחשים שמכישים ואוכלים את בשר הנפטר. למרות שכבר ראה אי אלו מחזות זוועה בחייו, אבל כזה דבר נורא ומוזעזע לא ראה. מוזעזע עד עמקי נשמתו, סגר מיד את הקבר, ובא לרבו לספר לו את המחזה הנורא שראה.

שאל הרב את הקברן מה שם הנפטר, והקברן אמר לו את שמו, אמר לו הרב אני מכיר את האיש והוא היה מלוה ברבית, והוכחתי אותו כמה פעמים, ולא שמע, וזה עונשו, לכן מצוה לפרסם את הסיפור הזה למען ישמעו ויראו. וזה שנענש בנחש שהרי הוציא הכתוב את האיסור בלשון "לא תשיך" (דברים כג, כ) והוא שמלווה ברבית הוא נושך את אחיו וכנגד זה נענש בעונש של נשיכת נחש, הי' ישמרנו ויצילנו.

וממשיכה תורתנו הקדושה ומצווה: **"לא-תעשק שכיר" (כ"ד, י"ד), "ביוזמו תתן שכרו" (ט"ו), "לא תטה, משפט גר תום; ולא תחבל, בגד אלמנה" (י"ז).** ומיד לאחר מכן מצווה התורה על סדרת מעשי חסד וצדקה: **להשאר לעניים לקט שכחה ופאה. לומר לך, שאין די בכך שזוהרים מעוול ונמנעים מעברה, אלא יש להרבות בחסד ובמצוות.**

כתוב בזוהר הקדוש, שבכל יום ויום בו יהודי גומל חסד עם רעהו - עומד לו יום זה כאפוטרופוס בשמים.

וכתב **השל"ה הקדוש** זי"ע על הפסוק **"חסד גל-גל כל היום"** - ראוי לאדם שלא יעבור עליו יום אחד מימי חייו שלא יעשה בו חסד עם רעהו.

וביותר, כתב הגה"ק רבי יצחק מוואלאזין בשם רבי חיים מוואלאזין, **שעל האדם לדעת שכל ביאתו להאי עלמא אינו כלל וכלל עבור עצמו, אלא עבור שיעזור ויטיב עם אחרים.**

מספרת לינדה מניו יורק: הבת שלנו הייתה במחנה קיץ, בקנדה, במרחק 10 שעות נסיעה מניו יורק. לפני כמה ימים, בגלל מקרה רפואי דחוף, היא נאלצה לעזוב. ואני, פשוט נכנסתי לרכב והתחלתי לנהוג לכיוונה. בינתיים, אנשי ארגון 'הצלה' של קנדה לקחו אחריות, טיפלו בה והתחילו לנסוע איתה לכיוון ניו יורק. גנשתי אותם באמצע הדרך, במקום ששמו קריית יואל. הם יכלו ללכת וזהו, אבל זו הייתה רק ההתחלה. הם דאגו להביא מקנדה מישהו שינהג ברכב שלי בחזרה לנוי יורק כדי שאוכל לשבת עם הבת שלי בזמן הנסיעה לבית החולים במקום לנהוג.

וכך נכנסנו לרכב של מתנדבי ארגון 'חברים' מקרית יואל, שקיבלו לידהם את הטיפול מכאן. הייתי מודאגת ורעבה, אבל חיכתה לנו שם ארוחת ערב של שלוש מנות שנשים שלהם הכינו, וגם ארגזים עם עוד אוכל מוכן עבורנו. מתנדבי קרית יואל נסעו איתנו עוד שלוש שעות. הם הביאו איתנו עד למתנדבים של שכונת פלטבוש, שמישים לקחו אותנו למרכז רפואי בניו יורק, שם חיכו לנו. כל זה בזמן שאת הרכב שלי מחזיר הביתה מישהו שאני בכלל לא מכירה...

מדובר באנשים ונשים עם משפחות וילדים ועבודה, שעצרו הכל ושינו את כל הלוי"ז באמצע אוגוסט, רק כדי לעזור לילדה בת 10 שהם מעולם לא פגשו.

זו דוגמא למי שחושב על השני, ועושה באמת את כל המאמצים על-מנת לסייע לו, ללא שום התערבות של אינטרס אישי.

כשהגענו לנוי יורק התברר שהמתנדבים מקנדה לא ידעו שמכינים לנו בדרך ארוחת ערב, אז אחד מהם פנה לבן דוד שלו בניו יורק, שחיכה לנו עם ארוחה נוספת ופינוקים במחלקה.

ברוך השם, המצב של הבת שלנו משתפר. ברוך השם, גם המצב של עם ישראל, כך מתברר, לא רע... כל זה קרה לי כעת, בתחילת חודש אלול.

זכיתי לשיעור פרטי באהבת ישראל'.

אתה אולי לא מכיר אותי, לא יודע איך קוראים לו ואולי מעולם לא נפגשתם, אתם לא מאותה עדה או מפלגה, אבל יש ביניכם אחווה, ברית, קשר עמוק. לא משנה מה צועקים הקמפיינים.

התורה מזכירה לנו סוד קיומי שמגדיר את כולנו: אחים ורעים.

אנו נמצאים בחודש אלול. בתקופה זו רבים מאתנו אומרים "סליחות" שמטרתן לא לספר לבורא עולם שחטאנו – דבר זה גלוי וידוע לפנינו! מטרת הסליחות היא לפתוח את סגור ליבנו ולומר זאת **לעצמנו**, להכיר בחטאינו ולקבל על עצמנו להתחיל בדרך חדשה.

בפסוק (במדבר יג, ב): **"שְׁלַח-לָךְ אֲנָשִׁים, וַיִּתְּרוּ אֶת-אֶרֶץ פְּנִינֹו",** תרגם אונקלוס: **"ויאללון ית ארעא"**, וכתב **"לקט יושר"**, לפי זה, פירוש תיבת "אלול" הוא מלשון ריגול ותיוור! כי בחודש זה צריך איש ישראל לתור ולרגל אחר מעשיו של כל ימות השנה, ולגלות היכן ומה צריך תיקון ותשובה.

ידוע הסיפור באותו רב שירד בראש השנה לפני התיבה ואמר בסילודין: **"המלך!"** – והתעלף. בקושי עוררוהו, שאלוהו מה ארע, וסיפר ששמע כביכול את הקדוש ברוך הוא עונהו: **"מאחר שמלך אני, מדוע לא באת עד עתה".....**

כתב הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על עבודת הימים האלו:

באלו הימים – ימי ההכנה לקראת יום הדין הגדול – יום בו יתחתך קצבה לכל בריותך, מן היושר לכל 'בר דעת' לדעת כי תחת היגיעה והעבודה הקשה של הפרנסה – שכאמור ממילא איננה מועלת במאומה - עדיף לו להזיע ולהתייגע בזה החודש ביספר התהלים ובתפילות, ובזה יקצור 'רווחים' נאים וגדולים למשך כל השנה הבעל"ט, ולא רק ב'פרנסה' הדברים אמורים, אלא בכל ענין וענין, פי כמה וכמה יפעל האדם אשר ישקיע כל מרצו כוחו ואונו בתפילות כראוי בימים אלו ויחסוך מעצמו טירחות ויגיעות יתירות במשך כל השנה הבעל"ט.

וכתב הגה"ק רבי חיים פלאגי זי"ע: ג' זמנים מסוגלים ללמוד בספר תהלים – ואלו הם, בשבת קודש, ובימים טובים, בראשי חודשים, ולמעלה מהם בימי חודש אלול. והוא היה נותן בהם סימנים, כי פתח בפרק ראשון באשרי שהוא ר"ת אלול שבת ראש חודש יום טוב, ולכן אמרו בגמרא (ברכות י.) כל פרשה שהייתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי.

המהר"ם שפירא מלובלין זצוק"ל שלח פעם בחודש אלול מכתב אל הרה"ג ר' דוד הלחמי זצ"ל, שיורה לכל בני הישיבה, שמלבד עשרת פרקי תהלים שאומרים בחודש אלול בכל יום כמובא בפוסקים, יוסיפו לומר בכל יום ויום בחודש אלול את פרק קי"ט אשר כולו בקשות על רוחניות, תורה וקרבת ה', וזהו כוונת הזמן של חודש אלול להתקרב אל ה', ועלינו להשתדל לומר לכל הפחות פעם אחת בשבוע פרק זה.

וכן תקנו לומר בכל יום במשך נ"א יום, בוקר וערב, את המזמור **"לדוד: ה' אורי וישעי"** (תהלים כז)

כתב ר' יעקב רוקח (שערי תפילה): **"כל האומר 'מזמור לדוד ה' אורי וישעי' מראש חודש אלול עד אחר שמחת תורה, אפילו גזרה רעה נתונה עליו מן השמים יכול לבטלה, ומעביר מעליו כל המקטרגים וכל גזרות קשות ורעות, ויוצא זכאי בדין, ומובטח לו שיוציא ימיו ושנותיו בטוב, ויערב לו"**.

ומסביר **האר"י** הקדוש: בחודש אלול נפתחים מעליך 13 צינורות של רחמים, שהם מעניקים לאדם את היכולת להשתנות.

ומתי הצינורות נפתחים? כשאומרים את מזמור 'לדוד ה' אורי וישעי', כי המזמור מכיל 13 פעמים את שם ה', ובכל פעם שאומרים את שם ה', צינור אחד של רחמים נפתח מעליך.

בפרק זה אומר דוד המלך כי גם כאשר אויביו מקיפים אותו מבפנים ומבחוץ הוא אינו מפחד, כי **"בזאת, אָנִי בּוֹטָח!"**

ויש לשאול: מה הכוונה ב"בזאת"? על מה בוטח דוד המלך?

לפי פירוש אחד, **"בזאת"** – הכוונה ל **"וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל"**. **"הרד"ק** מבאר: **"בזאת"** – זה ה', אורי וישעי... ה' מְעוֹז-חַיִּי, כי אין בזה לשום מבטחני חוץ מבה'.

לפי פירוש נוסף, התשובה מתבססת על הפיוט, **"ונתנה תוקף"** שנאמר בראש-השנה וביום הכיפורים. הפיוט מסתיים בהכרזה: **"ותשובה ותפילה וצדקה – מעבירין את רוע הגזירה"**. ברוב המחזורים יש תוספת קטנה: מעל המילה תשובה מופיעה המילה: **"צום"**; מעל המילה תפילה מופיעה המילה: **"קול"**; ומעל המילה צדקה מופיעה המילה: **"ממנו"**.

כל אחת מהמילים האלה ערכה בגימטריה 136 ושלוש המילים ביחד ערכן 408, שזה בדיוק הגימטריה של המילה "זאת".

כלומר: המשורר בוטח ב"זאת" – ב"צום", "קול", ו"ממנו", שהם תשובה, תפילה וצדקה – שלושת הכלים העיקריים שיש ביכולתם לקרוע את גזר הדין ולהעביר את רוע הגזרה, למתוך גשר על פני תהום החורבן ולבנות מחדש בתוככי לבו את בית מקדשו הפרטי, לחתור אל הגאולה הרוחנית הפרטית שלו, אל קרבת ה'.

